

Prøve i Dansk 3

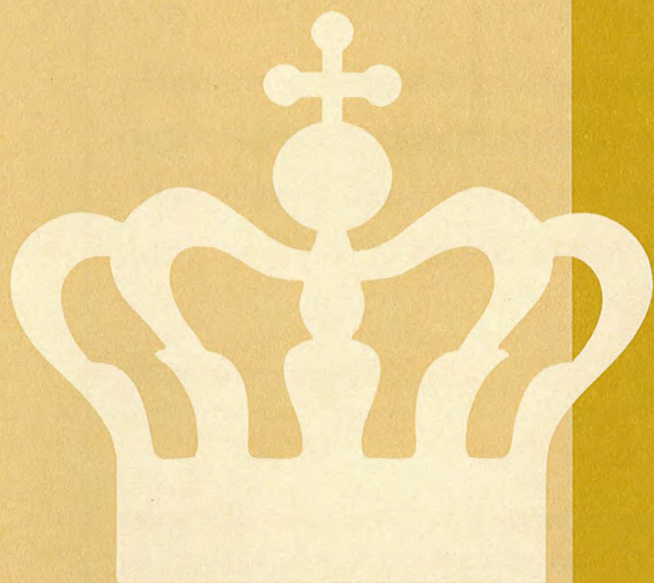
November-december 2005

Skriftlig del

Teksthæfte

Læseforståelse 2

Delprøve 2: Rygning

Der er et teksthæfte og et opgavehæfte.

Læs først instruktionen i opgavehæftet.

Hjælpemidler: Alle ordbøger

Tid: 1 time

Tekst 1

Rygning er ikke en privat sag

Den danske debat om rygning er temmelig anstrengt. Især på grund af rygernes tvetydige holdning, siger medicinaldirektør Jens Kristian Gøtrik. Han fastholder, at forbud nytter, men tilføjer, at det bedste er at få flere til at forstå, at det ikke er så kedeligt at leve sundt.

Af Anni Hagel, journalist

Det er ikke nok at forbyde skoleelever og ansatte på sygehuse at ryge. Det bør være forbudt at ryge i alle offentlige rum. Sådan sagde Jens Kristian Gøtrik i sommeren 2001. Da havde han været medicinaldirektør i Sundhedsstyrelsen i godt et halvt år. Han har også tidligere, som formand for Kræftens Bekæmpelse, været fortaler for rygeforbud og fastholder her i 2002, at forbud er en debat værd. Problemet er bare, at debatten om rygning er temmelig anstrengt i Danmark.

- Mit udgangspunkt er, at vi alle sammen skal være her. Det siger rygerne også, samtidig med at de siger, at det må være en privatsag at ryge. Men rygning er ikke en privat sag. Røgen siver ud i omgivelserne, selv under lukkede døre. Derfor må det være rimeligt at beskytte ikkerygerne mod røg i de fælles rum, det vil sige de rum, hvor alle skal være.

Skolerne har fået rygeforbud for eleverne, og mange sygehuse forbyder de ansatte, men ikke patienterne, at ryge. Det er ikke godt nok, mener Jens Kristian Gøtrik.

- Skolerne har valgt en typisk dansk løsning: Eleverne må ikke ryge, men lærerne ryger stadig løs.

Det er en tvetydig holdning, og den er uforståelig for børnene. Jeg har også svært ved at forstå, at sygehuse ikke bare er røgfri. Det kan godt være, at der skal tages hensyn til visse patientgrupper, som ikke kan undvære at ryge, men det bør ikke overskygge hensynet til de øvrige patienter.

- Vi ved, at rygning har betydning for mange af de store folkesygdomme. Når sygehusene skal behandle dem, burde de sige, at rygning ikke stemmer overens med målsætningen. Sygehuse- ne burde fungere som steder for rygeafvænning.

Er rygning noget særligt?

- Problemet er, at det ikke er god tone at tale om, at rygere er afhængige af røgen. Det eneste, man må sige i den danske rygedebat, er, at alle skal vise hensyn, og at det er op til den enkelte at vise hensyn. Hvis det betød, at rygerne afstod fra at ryge, når røgen rammer andre, var ingen regler nødvendige. Men eftersom rygerne ikke kan undvære røgen og ikke kan holde den for sig selv, tror jeg, at forbud har værdi de steder, hvor man ikke kan vælge selv.

- Hvis vi ikke tror på, at forbud virker, hvorfor har vi dem så i andre sammenhænge, fx i forbindelse med alkohol? Forbuddet mod at sælge alkohol til unge under 15 år har faktisk virket. Skulle rygning virkelig være så særligt, at forbud ikke nytter?

Nye livsværdier

- Selvfølgelig kan forbud ikke stå alene. Men det kan oplysning heller ikke. Alle i Danmark ved, at det er usundt at ryge.

Jeg vil ikke moralisere, hverken når det gælder rygning, motion eller fedt i maden. Det er et personligt valg, om man vil påtage sig risikoen ved at ryge, lade være med at bevæge sig eller spise for fedt. Men netop rygning bør foregå med respekt for andre. Derfor må der være spilleregler.

- Men det bedste er, hvis vi kan skabe større forståelse for, at det nytter at gøre noget selv, og at det ikke er så kedeligt at leve sundt, som nogle tror, men tværtimod kan tilføre nye livsværdier. Det skal vi gøre mere synligt.

Tekst 2

Rygning skaber kliker

Brejning Efterskole ved Vejle modtager Røgfri Prisen, fordi skolen efter års arbejde nu kan tilbyde et efterskolemiljø, hvor eleverne ikke fristes til at begynde at ryge.

Af Lisbet Rasmussen, journalist

For at blive elev på Brejning Efterskole er det et krav, at man ikke ryger. Sådan har det været i de sidste to skoleår.

Egentlig var det en drøm helt fra skolens start i 1997 at skabe et røgfrit miljø i de imponerende hvide bygninger ned til Vejle Fjord, som har været del af en af fortidens store institutioner under åndssvageforsorgen. Men selvom indsatsen mod tobaksrygning allerede i slutningen af 1990'erne havde høj sundhedspolitisk prioritet, var initiativtagerne til den nye efterskole usikre på, hvilket signal det ville sende til kommende efterskoleelever og deres forældre, at skolen på forhånd erklærede sig for røgfrit territorium.

Da skolen åbnede, var det derfor de gængse rygeregler, der herskede: Eleverne skulle have tilladelse hjemmefra for at få lov til at ryge på skolens i øvrigt meget begrænsede rygeområde, som bestod af ca. fire kvadratmeter fliser - udendørs!

Men da skolen i 2000 fik ny forstander, blev der pustet frisk og røgfri luft i den gamle drøm. Som inkarneret – men ikke missionerende – ikkeryger blev Jan Ahrnkiel den, som udvidede rygeforbuddet til også at gælde de fire kvadratmeter fliser udendørs, og som dermed var med til at gøre Brejning til en efterskole alene for ikkerygere.

- Samtlige undersøgelser viser, at unge begynder at ryge for at blive en del af et fællesskab, siger Jan Ahrnkiel. Ikke fordi de nyder smagen og virkningen af tobak. I dag er unge også godt klar over, hvor sundhedsskadeligt det er at ryge; men når

du kun er 16 år, kan det være svært at forholde sig til, at du kan få kræft som 50-årig på grund af rygning. Derfor virker oplysning ikke som begrænsning. Er du til gengæld lidt usikker, kan du blive en del af et fællesskab ved at ryge. Du får en identitet som ryger, og du har noget sammen med andre rygere.

Men hvad de unge ikke tænker på, er, at smøgerne fra at være midtpunktet for et fællesskab efter nogle år skaber en kostbar afhængighed, som de måske skal kæmpe livslangt for at komme ud af igen. For mig er det tankevækkende, at stort set alle rygere starter i ungdommens usikre år. Derfor er det vigtigt at skabe nogle rammer, hvor de unge ikke fristes til at begynde at ryge for at blive en del af et fællesskab, forklarer Jan Ahrnkiel.

Åbenhed belønnes

Det var et enigt og ikkerygende lærerkollegium, som besluttede, at Brejning Efterskole skulle være uden røg fra og med august 2001. Og beslutningen er alvorligt ment. En smøg i smug er bortvisningsgrund.

- Når de kommende efterskoleelever er til den obligatoriske personlige samtale inden skolestart, får de at vide, at de kun kan gå på skolen, hvis de er røgfri. Hvis de er rygere, må de love, at de vil holde op med at være det, inden de begynder på skolen. Her skal det dog indskydes, at der har været rygere på skolen efter august 2001.

- Vi kræver ikke, at vores elever er overmennesker. Hvis en elev åbent og ærligt kommer til os og siger, at han/hun har kæmpet forgæves hele sommerferien for at holde op med at ryge, får vedkommende alligevel lov til at komme på skolen - på betingelse af at smøgerne øjeblikkeligt lægges på hylden. Til gengæld tilbyder vi eleven støtte og hjælp til at holde sig væk fra tobakken, siger Jan Ahrnkiel. I det hele taget bliver åbenhed og ærlighed belønnet. Hvis en elev lader sig friste til en smøg en enkelt gang, men ærligt kommer og fortæller det, er lærerne villige til at hjælpe. Hvis eleverne derimod bliver opdaget i at ryge i smug og ikke vil stå ved det, så går den lige vej op på værelset for at pakke kufferterne. Rygeforbuddet gælder, når de unge er elever på efterskolen. Hvad de foretager sig hjemme i ferier og i weekenderne, kan skolen ikke blande sig i. Det betyder, at der stadig er enkelte elever på Brejning Efterskole, som ryger jævnligt. Det gælder fx Sanne. Da hun begyndte på skolen, var det lykkedes hende at holde op med at ryge, men efter et par uger faldt hun i vandet, da hun var hjemme på weekend.

- Mange af mine venner derhjemme ryger, så jeg faldt i, siger Sanne, som siden har været røgfri i ugens fem dage på skolen, mens hun fortsat er ryger, når hun er hjemme på weekend.

- Men jeg har nedsat mit forbrug også i weekenderne, siger Sanne, som ikke kan lade være med at blive lidt flov og ked af det, når hun vender tilbage til skolen søndag aften og ikke må få velkomstkrammere af skolevennerne, fordi hun "stinker af røg".

Ikke brug for rygekliker

Efterskoler har ry for at være stedet, hvor mange unge får deres debut som rygere.

- Det hænger sammen med, at de unge søger fællesskab gennem det at ryge. Hvis man er genert og ikke rigtig ved, hvor man skal gøre af sig selv i den første tid, kan det være fristende at bevæge sig hen til rygeområderne og søge kontakt ved fx at bomme en smøg eller bede om ild. Så er der allerede kontakt - og man ved, hvor man trygt kan

søge hen i næste frikvarter. Rygningen skaber fællesskab, så derfor arbejder vi her på skolen bevidst med at skabe andre fællesskaber, forklarer Cathrine Korsgaard Jensen, som er lærer på Brejning Efterskole. Fx bliver eleverne fra starten opdelt i kontaktgrupper, som bl.a. har været med til at gøre rygefællesskabet overflødigt, siger Cathrine Korsgaard Jensen. Rygeforbuddet har betydet, at der er færre klikker på skolen.

- På den skole, hvor jeg gik før, stod rygerne altid for sig selv. Vi, som ikke røg, snakkede aldrig med dem, som røg. Sådan er det ikke her på efterskolen. Her snakker jeg med alle, siger Martin. Han tænker ikke så meget over, at efterskolen er røgfri, men når han kommer op på skolen efter en weekend hjemme, hvor hans mor ryger, kan han mærke, at hans tøj lugter af røg.

En anden af skolens elever, Michael, nyder den friske og røgfri luft på skolen. Michael har ikke valgt Brejning Efterskole, fordi skolen er røgfri, men det er absolut et plus, da han har en let astma og derfor føler sig generet af tobaksrøg.

- Jeg tænker ikke så meget på, at man ikke må ryge på skolen. Men hvis vi måtte ryge, ville rygningen komme til at fylde meget. De, som ikke havde fået rygetilladelse af deres forældre, ville ryge i smug. Og der var også flere, som ville begynde at ryge. Sådan var det i hvert fald på den skole, hvor jeg gik før, siger Michael.

Kilde: Helse 1/2003